

Máz és valóság

SCHRAMMEL IMRE KERAMIKUSMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA A HEGYVIDÉK GALÉRIÁBAN

A galéria vezetősége talán nem is sejtette, amikor kiállításra kérte föl a számos díjjal elismert, nyolcvanhat éves Schrammel Imrét – ez esetben mint a kerület lakóját –, hogy a művész pályájának milyen különleges időszakában *nyertek elsőbbséget* a kortárs magyar kerámia nagy mesterének legújabb, kísérletező műveinek bemutatásával. Az alkotások csillogóan színes, fényes felületéről van szó. A lüszterről és az eozinról, a kerámia testének nem hétköznapi mázzal való bevonásáról. Ez az alkotói vállalkozás nemcsak a sajátosan ritka anyaghasználat miatt különleges, hanem egyebek mellett azért is, mert Schrammel évtizedekig tudatosan kerülte az agyagfelületek földszíneinek bármiféle mázzal való elfedését. Mi történhetett?

Azt ma már a művész munkáit különleges értéként elismerő, jelentős magyar és európai múzeumok vagy az egyéni gyűjtők is tudják, hogy Schrammel olthatatlan vágyat érez a föld anyagának a legváltozatosabb módokon lehetséges alakítgatásai iránt, illetve az élővilág – benne az ember is, mint egy a sok élőlény közül – és a természeti rendszerekben évezredek óta zajló metamorfózisok titkainak kutatása iránt. Emlékezetes alkotásai az elmúlás folyamatainak sajátos mementói. Az emésztő tűz által rövid órák alatt csontvázmaradványig égetett madarai, vagy a földanyagból tökéletesen megmintázott emberi test szabad ég alatti, esőverte, lassú elmúlásának példázatai. Schrammel a teremtés és az elmúlás történésein filozófáló művész, aki egyre közelebb ment az emberi jelenség általa sajátosan értelmezett drámai megjelenítéséhez. Választott ember-figura szereplőivel játszatja el a rejtett érzelmek szókimondó ábrázolásával a néha komikusan nyers valóságot. A különféle gyötrődésektől megnyomorodott személyiségek összepréselt figurái sokkoló hatásúak.

Szinte egyensúlyoz az emberi drámákban létező állandó, és a változó dinamikájú, erőhatásoktól kialakuló mozgások formába fogalmazásai között. Teszi mindezt az alakításhoz engedelmes, csakis a saját keze által formált, puha agyaggal. De az utóbbi években, talán a különböző okokból eredő kényszerű helyhez kötöttsége ellen küzdve, elkezdett papírkollázsokat alkotni, melyeknek pazar színgazdagsága, szürreális képi világa, eruptív kompozíciói valami nagy váltást sejtettek. (Meggjegyzem, hasonló szellemi gondolatkezdőket tettek meg az elmúlt években olyan jeles képzőművész-iparművész alkotók, mint a gobelinben ragyogó Péreli Zsuzsa, vagy a Makovecz Imre állandó társaként tervező Mezei Gábor belsőépítész.)

És akkor a művész előáll egy fanyar fricskával. Sajátos, csakis az ő szakmájában lehetséges festőiség felé fordult. Elhatározta egy régi mázfajtának, az eozinnak, illetve a lüszternek újszerű használatát.¹

SCHRAMMEL Imre: Szent Péter-hal | Imre SCHRAMMEL: Saint Peter fish
2017, keménycserép, sómáz, mattítás, 27x50x10 cm
Fotó: Szelényi Károly

SCHRAMMEL Imre: Madáristennő II. | Imre SCHRAMMEL: Bird goddess II | 2015, papír, kollázs, 70x50 cm
Repró: Pigmenta Art Print Lab

SCHRAMMEL Imre: Hordalék | Imre SCHRAMMEL: Drift
2018, papír, kollázs, 70x50 cm
Repró: Pigmenta Art Print Lab

Még csak nem is mintázott feltétlenül újabb szobrokat. Sőt. Az egykor melankolikus hangulatokat keltő hordalék-reliefek vagy a herendi porcelán figurákhoz készített modellek vagy a csodálatos formájú „talált” – vagy inkább felfedezett – természeti tárgyak felületét bevonta többféle anyagkeverék mázanyagával, kísérletezve így is a különféle elérhető szín- és fényhatásokkal. Az eredmény többszörösen is megdöbbentő. Mivel plasztikai szempontból megváltozik a tárgyfelületek mélyebb és a kiemelkedő részeinek vizuális hatása, így magának a formának szobrászi értelmezése is. De legfőképpen megváltozik a formába öntött gondolatnak a jelentése! *Föld és fény*, ezt a címet adta ennek a kiállításának, bizonyára nem véletlenül.

A művész mintegy idézőjelbe teszi az egykori eszmény hitelességét, mondván, hogy a máz valóban az, ami a jelentése szerint a köztudatba vésődött: éppen a valóságot fedi el, másnak mutatja a dolgokat, mint ami azok lényege. Megtévesztő. Csalogató csapda, álságos hazugság. Bár Schrammel talán nem azt gondolta, amit József Attila a „fecseg a felszín, hallgat a mély” szavakkal fejezett ki, de tény, hogy a mélyben mor-

moló valóság és látványos elfedésének a gondolata már a Herendi Porcelánmanufaktúrának fantasztikus leleményességgel megtervezett *Karnevál* című porcelán kisplasztika-sorozatának tervezése óta foglalkoztatta. E műveiben egyértelműen utalt is a velencei karneválok maszkjainak arcok elfedésében rejlő, sokatmondó céljaira, ám az azok megjelenítéséhez vezető tervezői munkájáról, mások mellett, egy 2006-os naplójegyzetében is remek indítékokat találhattunk.

„2006. szept. 9. Mást kerestem, de ezek a felvételek kerültek a kezembe. A Zsolnay-adottságokat ha ki lehetne használni 2010-ig, amikor Pécs lesz az európai kultúra fővárosa, akkor lehetne rendezni egy nagyszerű kiállítást. Olyan lehetőségeket kínál az ezoin, amit vétek lenne nem kihasználni. Ezek [utalás a két színes mintázatu figura mázhasználati tervére – *D. H.*] még a herendi figurák megfelelői, de a vázlataim között ott található az igazi megoldások. Ha ebben az országban nem lenne annyi hülye, akkor könyörögnének nekem, hogy kezdjek már el dolgozni. Én ugyanis tudok valamit, amit rajtam kívül ma senki sem tud a világon.”²²

Ahogy annak idején a világsikerű porcelánok

művészi továbbfejlesztésére nem kapott a gyártótól további munkalehetőséget, úgy a jelenlegi eozinmáz, merőben új utakra vezető kísérleteinek céljához is egy baráti forrás, szakmai segítség révén közelít.

„Megpróbáltam, hogy visszahozzam valahogy a Zsolnay eozinvilágát, de még csak a tervekkel jutottam előre, magával az eozinkészítéssel nem. Egyelőre Halmos Ferenc vegyész mérnök barátommal a lüsztermázzal igyekeztük nagyjából ugyanazt a hatást elérni. Az eozin olyan típusú máz, ami másképpen színeződik a különböző felületeken. Például egy mélyedésben más színe van ugyanannak a színnek, mint a magas ponton. Egy kicsit irizál, tehát színjátészó, és emiatt az, amit bevonok ezzel a bizonyos eozinmázzal, másnak látszik, mint valójában. Tulajdonképpen hazudik. És ez benne a gyönyörű...! Azért még nem mondtam le az eozinról. A tervek megvannak, de remélem, nem úgy sikerülnek majd, mert akkor nem lesznek jók.”³

SCHRAMMEL Imre: Farsang | Imre SCHRAMMEL: Carnival
2015, papír, kollázs, 70x50 cm
Repró: Pigmenta Art Print Lab

Ezeknek a friss, még folyamatukban zajló kísérleteknek volt tehát a Hegyvidék Galéria az első debütáló, bemutató helyszíne. Schrammel oly nagyvonalú őszinteséggel kezeli saját műveinek az átváltoztatását, hogy e kiállításon

SCHRAMMEL Imre: Trónon ülő Minótauros
Imre SCHRAMMEL: Minotaur enthroned
2019, keménycserép, lüszterezés (lüszter: Halmos Ferenc), 42x15x21 cm
Fotó: Szelényi Károly

mintegy fő műveként szerepelt az évek alatt híressé vált *Minótauros* zöldes aranszínűvé égetett, lüsztermázzal bevont királyi alakja, a hatalom szimbólumaival díszített trónján ülve – és ezt a művész *Síremlék*nek nevezte el. Ha a mázhoz fűződő véleményét komolyan vesszük, akkor mi más lehetne ez, mint egy voltaire-i vélemény. Schrammel nem változik, csak örökösen újat kereső és teremtő művészetében teljesedik ki, egyre jobban. Tőle valóban érdemes elvárni a folytatást.

DVORSZKY Hedvig
művészettörténész

(Schrammel Imre Föld és fény című kiállítása. Hegyvidék Galéria, Budapest, 2019. október 24. – november 14.)

1. A lüszter irizáló, fémfényű, színjátészó felületek elérésének technikája kerámiázáson és üvegen. Zsolnay Vilmos és Wartha Vince továbbfejlesztése az eozin. Üvegen Horváth Márton alkalmazta. (Schrammel Imre szóbeli közlése.)
2. N. Dvorszky Hedvig és Sz. Farkas Anna (szerk.): *Schrammel-napló. Válogatás Schrammel Imre rajzos naplójából 1984–2013.* Magyar Képek Kiadó, Veszprém–Budapest, 2014, 266.
3. Kálmán Alida: „Az agyag jobban tudja, milyennek kell lennie”. *Hegyvidék*, 2019. október 29. Forrás: <https://www.hegyvidekujsag.hu/archivum/archivum-2019-oktober-29/agyag-jobban-tudja> (Hozzáférés: 2020. január 3.)